

Päiväys
27.6.2022

Diaarinumerot
542/03.04.04.04.19/2020

JULKINEN KUULUTUS

Vaasan hallinto-oikeuden päätös ympäristönsuojelulain mukaisessa valitusasiassa

Kuulutuksen julkaisupäivä Vaasan hallinto-oikeuden verkkosivuilla

27.6.2022

Päätöksen tiedoksisaantipäivä

Hallintolain 62 a §:n 3 momentin mukaan päätöksen tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen seitsemäntenä päivänä julkaisemisajankohdasta.

Päätöksen tiedoksisaantipäivä on **4.7.2022**.

Asia

Vaasan hallinto-oikeuden päätös 27.6.2022 nro 765/2022, valitus ympäristölupa-asiassa, Sarasuon turvetuotantoalueen ympäristöluvan lupamääräysten muuttaminen, Ähtäri.

Luvan hakija

Neova Oy (entinen Vapo Oy)

Kuulutuksen ja päätösasiakirjan nähtävilläpito

Tämä kuulutus ja päätösasiakirja pidetään nähtävillä **27.6.2022 – 3.8.2022**

Vaasan hallinto-oikeuden verkkosivuilla osoitteessa:

<https://oikeus.fi/hallinto-oikeudet/vaasanhallinto-oikeus/fi/index/hallinto-oikeudenkuulutukset/paatoskuulutukset.html>

Muutoksenhakuohjeet

Ohjeet valituksen tekemiseen löytyvät kuulutetun päätöksen muutoksenhakua koskevasta osasta sekä siihen liitetystä valitusosoituksesta. Valitusaika päättyy **3.8.2022**.

27.06.2022

Dnro 542/03.04.04.19/2020

Asia Valitus ympäristölupa-asiassa

Muutoksenhakija ja luvan haltija

Neova Oy (entinen Vapo Oy)

Päätös, josta valitetaan

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto 25.03.2020 nro 74/2020

Aluehallintovirasto on muuttanut Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston 7.11.2013 päätöksellään nro 179/2013/1 tarkistamia Sarasuon turvetuotantoalueen ympäristöluvan lupamääräyksiä 3 ja 4.

Aluehallintovirasto on poistanut lupamääräyksen 4 toisen kappaleen kokonaan.

Aluehallintovirasto on hylännyt vaatimuksen käyttö- ja päästötarkkailua koskevan lupamääräyksen 14 muuttamisen osalta.

Muutetut lupamääräykset 3 ja 4 kuuluvat kokonaisuudessaan seuraavasti:

3. Pintavalutuskentällä 2 on saavutettava vuosikeskiarvona ilmaistuna vähintään seuraavat puhdistustehot tai enintään seuraavat lähtevän veden pitoisuudet:

	Puhdistusteho	Lähtevän veden
	%	pitoisuus
Kiintoaine	50	4 mg/l
Kokonaisfosfori	35	35 µg/l
Kokonaistyyppi	20	900 µg/l

Pintavalutuskentällä 3 on saavutettava vuosikeskiarvona ilmaistuna vähintään seuraavat tavoitteelliset puhdistustehot tai enintään seuraavat tavoitteelliset lähtevän veden pitoisuudet:

	Puhdistusteho	Lähtevän veden
	%	pitoisuus
Kiintoaine	50	4 mg/l
Kokonaisfosfori	35	40 µg/l
Kokonaistyyppi	20	1 100 µg/l

Puhdistustehot lasketaan laskeutusaltaan jälkeen ennen pintavalutuskenttää ja sen jälkeen määritettyjen pitoisuuksien vuosikeskiarvoista häiriötilanteet mukaan lukien.

4. Jos pintavalutuskentillä ei tarkkailun perusteella saavuteta lupamääräyksessä 3 asetettuja käsittelyvaatimuksia, luvan haltijan on välittömästi ryhdyttävä toimenpiteisiin vesienkäsittelyn parantamiseksi ja ilmoitettava tehtävistä toimenpiteistä kirjallisesti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle ja Ähtärin kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiselle.

Jos pintavalutuskentällä 2 ei saavuteta lupamääräyksessä 3 asetettuja käsittelyvaatimuksia kahtena seuraavana vuonna, luvan haltijan on toimitettava sitä seuraavan vuoden helmikuun loppuun mennessä aluehallintovirastolle vesienkäsittelyn tehostamista koskeva suunnitelma, jonka perusteella aluehallintovirasto voi muuttaa tai täsmentää lupaa ja lupamääräyksiä.

Aluehallintoviraston päätöksen perusteluja

Etelä-Pohjanmaan maakuntakaavassa Niemisjoen valuma-alueella (35.47) koskevan suunnittelumääräyksen mukaan on otettava huomioon, että turvetuotannon mahdollisesti aiheuttama kokonaiskuormituksen kasvu ei vaaranna vesistöjen luontoarvoja. Etelä-Pohjanmaan vaihemaakuntakaavassa turvetuotantoalueita koskevan suunnittelumääräyksen mukaan on kiinnitettävä erityistä huomiota vesiensuojelumenetelmien tehokkuuteen ja valuma-alueella yhtäaikaaisesti tuotannossa olevien alueiden määrään siten, että turvetuotanto osaltaan ottaa huomioon vesienhoidon toimenpideohjelmassa asetetut tavoitteet ja edistää niiden toteutumista. Suunnittelussa on huomioitava tuotantoalueiden yhteisvaikutukset vesistöihin ja valuma-alueen kokonaiskuormitus. Vaihemaakuntakaava ei ole lainvoimainen.

Aluehallintovirasto arvioi, että tuotantoalueen vesienkäsittelyvaatimuksia ei voida lieventää hakijan esittämällä tavalla, sillä muutos mahdollistaisi päästöjen selkeän suuremisen nykytilanteeseen verrattuna. Aluehallintovirasto on kuitenkin, hakijan vaatimuksen siten osittain hyväksyen, asettanut pintavalutuskentän vähimmäispuhdistusteholle vaihtoehtoiset enimmäispitoisuusrajat ja lieventänyt hieman kokonaisfosforin puhdistustehovaatimusta. Asetetut käsittelyvaatimukset ovat osittain

tiukemmat kuin hakijan esittämät. Puhdistusteholle vaihtoehtoiset pitoisuusraja-arvot mahdollistavat sen, että käsittelyvaatimuksien saavuttamista voidaan edistää pintavalutus kentällä tehtävien toimien lisäksi myös tehostamalla pintavalutus kentän yläpuolista vesienkäsittelyä.

Pitoisuusraja-arvot on asetettu tasolle, mistä ei aluehallintoviraston arvion mukaan aiheudu alapuolisen vesistön merkittävän pilaantumisen vaaraa. Pitoisuusraja-arvojen asettamisessa on pintavalutus kentille tulevan veden laadun ohella otettu huomioon tuotantoalueen alapuolisen vesistön veden laatu ja tila. Pitoisuusraja-arvoille vaihtoehtoisilla puhdistustehon raja-arvoilla varmistetaan osaltaan, että Sarasuon vesienkäsittely on parhaan käyttökelpoisen tekniikan mukaista tuotantoalueen olosuhteissa.

Alimman Saralammin vesi on rehevää, ja vaikutustarkkailun perusteella lammen veden kokonaisfosforipitoisuus on korkeampi kuin aiemmin. Saralammin veden laatu vaikuttaa osaltaan alapuolisen vesistön tilaan. Alapuolinen Kivijärvi on vesienhoidon suunnittelussa luokiteltu hyvään tilaan, mutta toimenpideohjelman mukaan Kivijärvi on haavoittuvassa asemassa ja tavoitteena on, että järven veden ravinnepitoisuudet eivät nouse nykytasolta. Kivijärvellä ja sen alapuolisella vesistöllä on kalataloudellista arvoa. Lisäksi harkinnassa on otettu huomioon se, että vesienkäsittelyn tulee olla parhaan käyttökelpoisen tekniikan mukaista. Vesienkäsittely on nykyään ollut tehokkaampaa kuin hakija on nyt vaatinut. Aluehallintovirasto katsoo, että jos vesienkäsittelyn teho heikkenee nykyisestä, niin vesienkäsittelyä tulee tehostaa. Vesienkäsittelyvaatimusten lieventäminen ei ole oikea menettely. Lupamääräyksen 4 mukaan pintavalutus kentän 2 vesienkäsittelyn tehostamissuunnitelma tulee toimittaa aluehallintovirastoon vasta silloin, jos käsittelyvaatimuksia ei ole saavutettu kolmen vuoden aikana. Sitä ennen riittää, että tehostamissuunnitelma toimitetaan Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

Myös pintavalutus kentälle 3 on säilytetty käsittelyvaatimukset. Ympäristönsuojelulain 6 §:n mukaan toiminnanharjoittajan on oltava selvillä toimintansa ympäristövaikutuksista, ympäristöriskeistä ja niiden hallinnasta sekä haitallisten vaikutusten vähentämismahdollisuuksista. Tämän veloitteen toteutuminen edellyttää, että on tieto päästöjen määrästä. Pintavalutus kentän 3 yläpuolinen päästötarkkailu on tarpeen sen todentamiseksi, millaista vettä pintavalutus kentälle tuotantoalueelta tulee. Vuosien 2015–2018 päästötarkkailutulosten mukaan pintavalutus kentälle 3 tulevan veden kokonaisfosfori- ja kokonaistyyppipitoisuudet ovat olleet keskimäärin selvästi korkeammat kuin pintavalutus kentälle 2 tulevan veden pitoisuudet. Myös pintavalutus kentän 3 alapuoliset pitoisuudet ovat olleet korkeammat kuin pintavalutus kentän 2 alapuolella. Siten pintavalutus kentän 2 päästötarkkailutietojen perusteella ei voida

arvioida pintavalutuskentältä 3 tulevien päästöjen määrää. Aluehallintovirasto katsoo, että vaikka pintavalutuskentän 3 päästötarkkailulla ei saada tarkkaa kuvaa päästöjen määrästä, niin tarkkailun perusteella voidaan kuitenkin jossain määrin arvioida vesienkäsittelyn toimivuutta ja myös päästöjen määrää. Pintavalutuskentälle 3 johdetaan vedet noin 50 ha:n tuotantoalalta, joten suurin osa Sarasuon päästöistä tulee pintavalutuskentän 3 kautta. Käsittelyvaatimukset on asetettu tavoitteellisena ja mikäli käsittelyvaatimuksia ei saavuteta, tulee luvan haltijan esittää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle suunnitelma vesienkäsittelyn tehostamiseksi.

Päästötarkkailua koskevaa lupamääräystä 14 koskeva muutosvaatimus on hylätty, sillä molempien pintavalutuskenttien päästö- ja tehon tarkkailua tulee jatkaa. Myös kemiallisen hapenkulutuksen määrittäminen on tarpeen, vaikka sille ei ole asetettu käsittelyvaatimuksia. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston päätöksen nro 179/2013/1 liitteenä 3 olevan käyttö- ja päästötarkkailusuunnitelman mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi perustellusta syystä, esimerkiksi vesienkäsittelyn tehon ja päästöjen vakiintumisen perusteella päättää, että tarkkailua harvennetaan. Aluehallintovirasto arvioi, että edellä mainittu on riittävä päästötarkkailun muuttamiseksi, jos edellytykset muuttamiselle myöhemmin täyttyvät.

Vaatimukset hallinto-oikeudessa

Vapo Oy on vaatinut, että aluehallintoviraston päätöksen lupamääräyksen 3 ensimmäistä kappaletta muutetaan niin, että kokonaisfosforin puhdistusteho on vähintään 25 % tai lähtevän veden pitoisuudet ovat enintään seuraavat: kiintoaine 5 mg/l, kokonaisfosfori 40 µg/l ja kokonaistyyppi 1000 µg/l.

Lupamääräyksen 3 toisesta kappaleesta ja lupamääräyksen 4 ensimmäisestä kappaleesta kumotaan pintavalutuskenttää 3 koskevat määräykset.

Yhtiön on katsottava vaatineen, että aluehallintoviraston päätös kumotaan siltä osin kuin se on hylännyt yhtiön hakemuksen lupamääräystä 14 täydentävässä päätöksen liitteessä 3 annettujen pintavalutuskentältä 3 lähtevän veden laadun seuranta- ja puhdistustehon määrittämistä koskevien määräysten kumoamisesta, ja että edellä mainitut määräykset kumotaan.

Muutoksenhakija on perustellut vaatimuksiaan muun ohella seuraavasti:

Pintavalutuskenttä 2 on riittävän hyvin toimiva rakenne kentältä lähtevän veden laadun perusteella. Puhdistusteho on hyvä myös fosforin osalta. Viimeaikaiset tulokset puhdistukseen tulevan ja siitä lähtevän veden pitoisuuksissa eivät välttämättä osoita pysyvää tilannetta, koska kysymys on pitkäkestoisesta toiminnasta. Tuloksissa voi toiminnan jäljellä olevan keston aikana tapahtua muutosta

suurempiin pitoisuuksiin, mutta tuolloinkin lähtevän veden ainespitoisuudet hyvin todennäköisesti jäävät alle edustavien kenttien keskimääräisten tulosten.

Pintavalutuskentällä 2 käsitellään vähäisen 15,8 hehtaarin tuotantoalan kuivatusvedet. Pääosin ojittamattomalle suolle rakennettu pintavalutuskenttä on 9,1 prosenttia sen kokonaisvaluma-alueesta eli lähes kaksinkertainen mitoitusuositukseen nähden. Kysymys on vähäisestä kuormituslähteestä, jolloin tiukkojen päästö määräysten asettaminen ei ole tarpeellista ja olisi suhteellisuusperiaatteen vastaista.

Pintavalutuskentällä 2 on saavutettu seuraavat tulokset:

	Virtaamapainotus		Ei virtaamapainotusta	
	Reduktio	Lähtevä	Reduktio	Lähtevä
2017				
Kiintoaine	55 %	1,1 mg/l	54 %	1,2 mg/l
Kok. P	12 %	17 µg/l	18 %	25 µg/l
Kok. N	20 %	654 µg/l	14 %	853 µg/l
2018				
Kiintoaine	67 %	0,5 mg/l	72 %	0,7 mg/l
Kok. P	22 %	18 µg/l	3,0 %	29 µg/l
Kok. N	29 %	653 µg/l	26 %	888 µg/l
2019				
Kiintoaine	49 %	1,3 mg/l	56 %	1,1 mg/l
Kok. P	19 %	22 µg/l	25 %	23 µg/l
Kok. N	30 %	698 µg/l	35 %	747 µg/l

Lähtevän veden keskimääräinen fosforipitoisuus on vastannut luonnonveden fosforipitoisuutta tai ollut sitä matalampi. Kumpikaan aluehallintoviraston päätöksen mukainen 35 prosentin fosforin puhdistusteho tai hakijan vaatima 25 prosentin puhdistusteho ei toteutunut vuosina 2017–2019. Päätöksen mukainen 35 prosentin puhdistusteho ei tulle täyttymään vastaisuudessaakaan, eikä sen täyttymiselle ole tarkkailutulosten perusteella syytäkään. Hakijan vaatima 25 prosentin teho täyttynee vain sellaisina vuosina, joina puhdistukseen tuleva vesi on edellä mainittuja vuosia ravinteikkaampaa. Päätöksen mukainen 35 prosentin puhdistusteho on kova vaatimus ja 25 prosentin puhdistustehon pitäisi riittää. Tehovaatimukseen sisältyy varmuusmarginaali pitoisuusnousun kokoluokan ja tehon saavuttamismahdollisuuden suhteen.

Ei ole takeita siitä, että fosforin raja-arvo saavutettaisiin koko lopulla toiminta-ajalla. Raja-arvo 35 µg/l on erittäin alhainen fosforipitoisuus turvetuotantoalueelta lähtevälle vedelle, eikä niin alhaisia raja-arvoja pitäisi asettaa pitkäkestoiselle luonnonolosuhteissa harjoitettavalle toiminnalle. Raja-arvoon 35 µg/l ei ole myöskään ympäristönsuojelullisia syitä.

Purkuvesistöjen sietokyky kestäisi keskimäärin 40 µg/l suuremmankin lähtevän veden fosforipitoisuuden, koska pintavalutuskentän 2 tuotantoala (15,8 ha) muodostaa noin 0,45 prosenttia Korteisen-Kivijärven valuma-alueesta. Lähtevän veden keskimääräinen 40 µg/l pitoisuus ei saattaisi aiheuttaa merkittävää ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa tai muuta ei sallittua haitallista vaikutusta.

Sillä, että pintavalutuskenttäpuhdistukseen tulleen veden fosforipitoisuus on vuosina 2017–2019 ollut hakijan vaatimaa raja-arvoa alhaisempi, ei ole merkitystä, koska kysymys on tarkoituksenmukaisen ja pitkäkestoiselle toiminnalle noudatettavaksi tulevan raja-arvon asettamisesta. Menneiden vuosien tulokset eivät yksin voi olla perusteena päästömääräysten asettamiselle.

Vuosina 2017–2019 lähtevän veden kiintoainepitoisuus on vastannut luonnonveden pitoisuutta, ja typpipitoisuus on ollut lähellä luonnonveden pitoisuutta. Fosforin kohdalla lausuttu soveltuvin osin huomioon ottaen kiintoaineen raja-arvo voi olla hakemuksessa esitetty 5 mg/l ja typpipitoisuuden raja-arvo 1000 µg/l. Arvot ovat alle edustavien kenttien keskimääräisten lähtevän veden pitoisuuksien.

Pintavalutuskenttien 2 ja 3 osalta vuosien 2015 ja 2016 päästötarkkailun tulosten perusteella toteutunut kokonaisfosforin bruttopäästö keskimäärin 10 kg/v on vähäinen noin 68 hehtaarin tuotantoalalle, ja se tulee kokoluokkaisesti toteutumaan myös vastaisuudessa.

Muutoshakemuksen mukaisten puhdistustehojen ja pitoisuusrajojen mukaan laskettuihin fosforin bruttopäästöihin sisältyy vuosittain enemmän tai vähemmän toteutumaton varmuusmarginaalia. Aluehallintoviraston hakemukseen pyytämät täydentävät laskelmat ovat teoreettisina yliarviointiin johtavia. Toteutuneen (10 kg/v) ja voimassa olevan luvan tehojen mukaan lasketun (8,4 kg/v) kuormituksen erotus on vähäinen, eikä sillä ole merkitystä kaukana olevien purkuvesistöjen kokonaiskuormituksen kannalta. Eroa ei voitaisi osoittaa järkevässä suuruusluokassa pitoisuuslisäyslaskennalla. Tilanne on pitkälti sama kiintoaineen ja kokonaistypen osalta.

Aluehallintovirasto perustelee hakemuksen osittaista hylkäämistä sillä, että hakemuksen hyväksyminen mahdollistaisi päästöjen selkeän suurenemisen nykytilanteeseen nähden. Valittajayhtiön tarkoituksena

on jatkaa turvetuotantoa samoilla, myöhemmin pienentyvillä tuotantoaloilla ja ylläpitää pintavalutuskenttiä 2 ja 3 samalla tavoin kuin tähänkin asti. Kenttien puhdistustehoa tai lähtevän veden pitoisuutta ei voida säätää muutoshakemuksen mukaisiin suureisiin. Puhdistukseen tulevan ja siitä lähtevän veden pitoisuuksiin sekä puhdistustehoihin vaikuttavat tekijät voivat liittyä lähinnä turvekerroksen ominaisuuksien vaihteluun. Pintavalutuskenttien yläpuolelle on toteutettu perustason rakenteet, eikä rakenteiden lisääminen sinne ole nykytietämyksen mukaan mahdollista.

Ylemmään Saralampeen rajautuvan pintavalutuskentän 3 osalta ei voida suorittaa kuormitustarkkailua tai asettaa päästömääräyksiä luotettavasti, koska tavanomaiset rakentamismahdollisuudet alapuolisen mittauspisteen perustamiseksi puuttuvat.

Pääosin ojittamattomalle suolle rakennettu pintavalutuskenttä 3 on 5 prosenttia sen kokonaisvaluma-alueesta ja vastaa kooltaan tarkkaan mitoitussuosituksista. Vedet johtuvat pintavalutuskentältä 3 pintavaluntana ylempään Saralampeen. Penkereen, keräilyojan ja mittakaivon rakentaminen kentän alemmalle osalle johtaisi voimassa olevan luvan vastaiseen kentän tehollisen pinta-alan pienentymiseen. Kentän toimintakyky ei parantuisi ja tulisi luotettavammaksi tehollista pinta-alaa pienentämällä. Koska kenttä on alaosaltaan vetistä ja painuvaa suoaluetta, penkereen, keräilyojan ja mittakaivon rakentaminen sinne ei ole mahdollista.

Pintavalutuskentän 3 vuosien 2017–2019 tarkkailun tuloksista ilmenee, että kenttää myöten valuu ylempään Saralampeen kiintoaine-, kokonaisfosfori- ja kokonaistyyppipitoisuudeltaan keskimääräistä hyvälaatuisempaa vettä. Tästä voi vain hyvin varovaisesti päätellä, että pintavalutuskentän 3 valuma-alue aiheuttaa keskimääräistä vähemmän kuormitusta. Päinvastoin kuin aluehallintovirasto toteaa, se ei edellytä ainakaan muuta Sarasuota suurempaa seurantarvetta. Yläpuolinen vedenlaatuakaan ei ole huono.

Kentän rantavyöhykkeestä kolmen metsäojan suusta pääosin veneestä käsin otetut alapuoliset näytteet eivät täytä kuormitustarkkailulle ja päästömääräysten toteutumisen seurannalle asetettuja vaatimuksia, mikä on havaittavissa myös tarkkailun osittain suurehkoa vaihtelua ilmentävistä tuloksista. Kentän vesiä ei voida kerätä yhteen pisteeseen, jossa ne sekoittuisivat ja antaisivat mahdollisuuden ottaa kentällä käsitellystä vedestä edustava näyte. Ojasuiden välisiltä alueilta lampeen tihkuva ilmeisesti pitoisuuksiltaan alhaisempi vesi ei tule analysoiduksi. Ojansuista otetuissa näytteissä voi olla mukana lammen vettä. Näytteiden ottaminen on jo sulalla ajalla vaikeasti suoritettava toimenpide ja vielä vaikeampi jääpeitteisenä kautena. Kun kentän alue on pääosin kantavuudeltaan heikkoa upottavaa suota,

ei alueella ole mahdollista konevoimaisesti suorittaa tehostamistoimiakaan.

Koko Sarasuon noin 84 hehtaarin suuruisen tuotantoalueen pintavalutuksella käsitellyt kuivatusvedet johdetaan ylempään Saralampeen, joten pintavalutuskentältä 3 noin 52,5 hehtaarin tuotantoalalta tulevien vesien vaikutusta ei ole mahdollista erottaa pintavalutuskenttien 1 ja 2 vaikutuksista. Lammen valuma-alue on noin 350 hehtaaria, joten lampeen tulee vesiä myös noin 265 hehtaarin suuruiselta Sarasuohon nähden ulkopuoliselta alueelta.

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus on hakemuksen johdosta antamassaan lausunnossa aluksi hyväksynyt päästö- ja kuormitustarkkailumääräysten poistamisen pintavalutuskentältä 3.

Muutoksenhakija on viitannut Ulpasuota koskevaan Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston 19.10.2017 antamaan päätökseen nro 109/2017/1.

Asian käsittely hallinto-oikeudessa

Ahtärin Kivijärven osakaskunta on vastineessaan muun ohella esittänyt, että pitäydytään voimassa olevissa raja-arvoissa. Jo nyt voimassa olevilla päästörajoituksilla on ollut vaikutusta vesistöjen tilaan: järvien vesi on tummunut, kalaverkoissa on likaantumista ja limoittumista. Lisäksi rehevöityminen on lisääntynyt Teeripuron suulla, johon päästövedet laskevat. Sarasuon vieressä oleva Saralampi on ekologisesti täysin pilaantunut. Kuivatusvesien happamuus on muuttanut vesistöjen pH-lukua, joten osakaskunta suunnittelee Kivijärveen laskevien vesien kalkitsemista tilanteen korjaamiseksi.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto on lausunnossaan esittänyt, että pintavalutuskenttää 3 koskevien vaatimusten osalta aluehallintovirasto on tiedostanut, että päästötarkkailulla ei saada luotettavaa kuvaa kentältä tulevista päästöistä vesistöön. Tehon tarkkailulla saadaan kuitenkin tietoa kentän toimivuudesta, mikä on tarpeen, kun otetaan huomioon pintavalutuskentän 3 valuma-alueella olevan tuotantoalan koko, noin 50 ha, ja tuotannon arvioitu kesto noin 30–35 vuotta. Käsittelyvaatimukset on asetettu tavoitteellisina eli aluehallintovirastolle ei ole tarpeen toimittaa hakemusta, vaikka käsittelytehoja ei saavuteta. Päästötarkkailuliitteen 3 mukaan Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi perustellusta syystä, esimerkiksi vesienkäsittelyn tehon ja päästöjen vakiintumisen perusteella päättää, että tarkkailua harvennetaan. Siten päästötarkkailua on mahdollista myöhemmin harventaa nykyisestä, jos perusteluita vähentämiselle on.

Vesienkäsittelyn tehon raja-arvoilla varmistetaan osaltaan, että toiminta on parhaan käyttökelpoisen tekniikan mukaista, eikä niitä siksi voida aluehallintoviraston näkemyksen mukaan asettaa hakijan vaatimusten mukaisiksi.

Ähtärin kaupunki on vastineessaan todennut, että ympäristönsuojelulaissa määritetyt selvilläolo- ja tarkkailuvelvoitteet ovat ehdottomia, minkä vuoksi Sarasuon pintavalutuskentän 3 alueella puhdistettujen vesien on oltava tutkittavissa ja puhdistusteho mitattavissa. Pintavalutuskentän 3 sijoituspaikka ja mitoitus ovat kyseenalaisia sen sijoituessa osin rantavyöhykkeen hetteikölle. Asia tulee palauttaa aluehallintovirastolle tuotantoalueen vesien puhdistusmenetelmän uudelleen arviointia varten.

Ähtärin kaupungin tekninen lautakunta on Ähtärin kaupungin ympäristönsuojeluviranomaisena vastineessaan esittänyt muun ohella, että ensisijaisesti asia tulee palauttaa aluehallintovirastolle tuotantoalueen vesien puhdistusmenetelmän uudelleen arviointia varten, ja joka tapauksessa valitus tulee hylätä ympäristönsuojelulain vastaisena.

Ähtärin kaupungin terveydensuojeluviranomaiselle on varattu tilaisuus vastineen antamiseen. Vastinetta ei ole annettu.

Etelä-Pohjanmaan elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskus on vastineessaan todennut muun ohella, että aluehallintoviraston päätöksessä pintavalutuskentälle 2 asetetut puhdistustehovaatimukset ja lähtevän veden pitoisuusrajat ovat vaihtoehtoiset. Siten puhdistustehovaatimuksen laskeminen pintavalutuskentälle tulevan ja lähtevän veden alhaisten pitoisuuksien vuoksi ei ole perusteltua. Suurin osa Sarasuon päästöistä tulee pintavalutuskentän 3 kautta. Siten pintavalutuskentän 3 päästötarkkailu on olennaista Sarasuon tuotantoalueen päästöjen arvioimiseksi.

ELY-keskus ei ole hakemuksesta antamassaan lausunnossa hyväksynyt päästö- ja kuormitustarkkailumääräysten poistamista.

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen kalatalousviranomaisen on ilmoittanut, että se ei katso tarpeelliseksi antaa vastinetta.

Vapo Oy on vastaselityksessään muun ohella esittänyt, että uuteen käsittelyyn palauttamista koskevat vaatimukset jätetään tutkimatta.

21.4. ja 28.4.2016 ei ole otettu pintavalutuskentän 3 alapuolisia näytteitä, koska lammen jää ei ole kestänyt ja veneellä näyteenotto paikoille ei vielä ole päästy.

Kun päästömääräyksiä ei voida asettaa ehdottomina, ei niitä voida asettaa tavoitteellisinakaan. Sillä, että uutta muutoshakemusta pintavalutuskentän 3 osalta ei tarvitsisi tavoitteellisten raja-arvojen saavuttamatta jäämisen vuoksi laittaa vireille, ei ole merkitystä. Jää epäselväksi, mikä tällaisten määräysten tarkoitus ylipäätään on. Pintavalutuskentän 3 toimintakyvyn ylläpitämisen kannalta keskeisintä on noudattaa rakenteen kunnossapitoa koskevia määräyksiä.

Kun kuormitustarkkailulla ei saada luotettavaa tietoa pintavalutuskentän 3 toiminnasta, ei sen toteuttaminen ole tarkoituksenmukaista eikä tarpeellista. Pintavalutuskentän 3 tähänastinen kuormitustarkkailu on ollut käytännössä

vaikutustarkkailua, ja sellaiseksi edellä mainituin tavoin suoritettu tarkkailu ei ole näytepisteiden sijainnista johtuen tarkoituksenmukaista.

Pintavalutus kentällä 2 puhdistukseen tulevan veden pitoisuudet ovat olleet poikkeuksellisen alhaiset vuosina 2017–2019. Pitoisuuksien alhaisuus johtuu valuma-alueen turvelaadusta, joka on ollut tähän saakka heikosti maatonutta vaaleaa vähemmän kuormitusta aiheuttavaa ympäristöturvetta. Kun tuotanto ulottuu enemmän maatoneseen jyrsinpolttoturvekerrokseen, alue tulee aiheuttamaan enemmän kuormitusta. Tulevaan pitoisuuksien nousuun suhteutettuna yhtiön vaatimat päästörajoiden muutosvaatimukset eivät ole kohtuuttomia.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

1. Hallinto-oikeus jättää tutkimatta Ähtärin kaupungin ja Ähtärin kaupungin teknisen lautakunnan vastineissa esitetyt vaatimukset asian palauttamisesta aluehallintovirastolle uudelleen käsiteltäväksi.
2. Hallinto-oikeus hylkää valituksen.

Perustelut

1. Tutkimatta jättäminen

Ähtärin kaupunki ja Ähtärin kaupungin tekninen lautakunta ovat valituksesta antamissaan vastineissa vaatineet asian palauttamista aluehallintovirastolle tuotantoalueen vesien puhdistusmenetelmän uudelleen arviointia varten.

Vaatimukset on tehty valitusajan päättymisen jälkeen. Tämän vuoksi vaatimukset on oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 13 §:n 2 momentin ja 81 §:n 2 momentin 5 kohdan nojalla myöhään tehtyinä jätettävä tutkimatta.

2. Pääasia

Sovellettavat oikeusohjeet

Ympäristönsuojelulain 6 §:n mukaan toiminnanharjoittajan on oltava selvillä toimintansa ympäristövaikutuksista, ympäristöriskeistä ja niiden hallinnasta sekä haitallisten vaikutusten vähentämismahdollisuuksista (selvilläolovelvollisuus).

Ympäristönsuojelulain 52 §:n 1 momentin 1 ja 6 kohtien mukaan ympäristöluvassa on annettava tarpeelliset määräykset muun muassa päästöistä, päästöraja-arvoista, päästöjen ehkäisemisestä ja rajoittamisesta sekä päästöpaikan sijainnista ja muista toimista, joilla ehkäistään tai vähennetään ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa.

Saman pykälän 3 momentin mukaan lupamääräyksiä annettaessa on otettava huomioon toiminnan luonne, sen alueen ominaisuudet, jolla toiminnan vaikutus ilmenee, toiminnan vaikutus ympäristöön kokonaisuutena, ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi tarkoitettujen toimien merkitys ympäristön kokonaisuuden kannalta sekä tekniset ja taloudelliset mahdollisuudet toteuttaa nämä toimet. Päästöraja-arvoa sekä päästöjen ehkäisemistä ja rajoittamista koskevien lupamääräysten tulee perustua parhaaseen käyttökelpoiseen tekniikkaan. Lupamääräyksissä ei kuitenkaan saa velvoittaa käyttämään vain tiettyä tekniikkaa.

Asiassa saatu selvitys

Sarasuo sijaitsee Ähtärin kaupungissa noin 16 km Ähtärin keskustasta koilliseen Kokemäenjoen vesistöalueella. Pääosa tuotantoalueesta sijaitsee Niemisjoen valuma-alueen Kortteisen-Kivijärven alueella (35.473), jonne myös alueen kuivatusvedet johdetaan. Sarasuon turvetuotantoalueelle on myönnetty toistaiseksi voimassa oleva ympäristölupa vuonna 2006 ja lupamääräykset on tarkistettu vuonna 2013.

Kuivatusvedet käsitellään perustason vesienkäsittelyrakenteiden lisäksi kolmella ympärivuotisella pintavalutuskentällä. Lohkon 1 luoteisosan (7,2 ha) kuivatusvedet käsitellään pintavalutuskentällä 1 ja lohkon 1 loppuosan (15,8 ha) kuivatusvedet käsitellään pintavalutuskentällä 2. Pintavalutuskentän 2 pinta-ala on 1,7 hehtaaria, mikä vastaa 9,1 prosenttia kentän yläpuolisesta valuma-alueesta (18,6 ha). Pintavalutuskenttä 2 sijoittuu pääosin ojittamattomalle suolle. Pintavalutuskenttä 2 on pengerretty ja vedet johdetaan kentän alaosassa sijaitsevan mittakaivon kautta laskuojaa 2 pitkin ylemmään Saralammiin.

Lohkon 2 (49,5 ha) ja auma-alueiden kuivatusvedet käsitellään pintavalutuskentällä 3. Pintavalutuskentän 3 pinta-ala on 2,8 hehtaaria, mikä vastaa 4,9 prosenttia kentän yläpuolisesta valuma-alueesta (56,9 ha). Pintavalutuskentällä 3 käsitellyt vedet valuvat pintavaluntana suoraan ylemmään Saralammiin. Pintavalutuskentän 3 alapuolella ei ole keräilyojaa, koska Saralammin rantavyöhyke ei ole kantavaa.

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen pintavalutuskentän 3 näytteenotosta antaman lausunnon 25.9.2015 mukaan tarkkailua voidaan toteuttaa ottamalla pintavalutuskentän 3 alapuoliset näytteet pintavalutuskentän reunasta lähes umpeen kasvaneiden vanhojen laskuojien edustalta kolmen osanäytteen kokoomänäytteenä. Lisäksi on otettu vertailunäyte ylemmän Saralammin keskeltä.

Sarasuon kuivatusvedet johdetaan ylemmästä Saralammistä alemman Saralammin kautta reittiä Kaivuoja-Alapuro-Teeripuro Kivijärveen. Kortteisen-Kivijärven valuma-alueelle tulee Sarasuon lisäksi myös Vapon turvesoiden kuivatusvesiä Tyystänjoen valuma-alueelta.

Alemmasta Saralammesta lähtevä vesi (havaintopaikka Alempi Saralampi luusua) on ollut hapanta, väriltään hyvin tummaa, ravinteikasta sekä humuspitoista. Vuosina 2014–2017 veden keskimääräiset (n=10) pitoisuudet ovat olleet kiintoaine 4,5 mg/l, kokonaistyyppi 1 000 µg/l ja kokonaisfosfori 56 µg/l.

Teeripuron vedenlaatu (havaintopaikka Teeripuro alajuoksu mts) on ollut pääpiirteittäin samanlaista kuin Saralammen luusuan. Vuosina 2014–2017 veden keskimääräiset (n=10) pitoisuudet ovat olleet kiintoaine 3,5 mg/l, kokonaistyyppi 1 000 µg/l ja kokonaisfosfori 54 µg/l.

Kivijärven vedenlaatu on ollut keskimäärin vähäravinteisempaa kuin siihen laskevan Teeripuron. Vuosina 2014–2017 Kivijärven syvänteessä veden keskimääräiset pitoisuudet ovat olleet kiintoaine 2,1 mg/l, kokonaistyyppi 725 µg/l ja kokonaisfosfori 25 µg/l. Kivijärven vesi on kuitenkin ollut väriltään hyvin tummaa ja kesäinen leväntuotanto kuvaa lievää rehevyyttä.

Vuonna 2015 tehtyjen kalastustiedustelun ja koeverkkokalastuksen tulosten mukaan Kivijärvellä on kalataloudellista merkitystä.

Vesienhoidossa Kivijärven ekologinen tila on luokiteltu hyväksi ja kemiallinen tila hyvää huonommaksi. Toimenpideohjelman mukaan Kivijärvi on kuitenkin haavoittuvassa asemassa. Suurin ongelma ja uhka on laajalta valuma-alueelta järviin tuleva humus ja orgaanisen kiintoaineen kuormitus, joka saattaa ajan mittaa mataloittaa järviä, liettää pohjia sekä muuttaa veden väriä ja sitä kautta altistaa järviä rehevöitymiskehitykselle. Tavoitteena on ravinnepitoisuuksien pitäminen korkeintaan nykytasolla ja humuspitoisuuden seuraaminen.

Saralamien ja Teeripuron tilaa ei ole luokiteltu vesienhoidossa erikseen.

Pintavalutus kentältä 2 lähtevän veden keskimääräiset kiintoaineen, typen ja fosforin pitoisuudet ja puhdistusteho (red%, suluissa) ovat hakemusasiakirjojen (2015–2016) ja valituksen (2017–2019) mukaan olleet seuraavat:

	Kiintoaine mg/l Lähtevä (red%)	Kok. P µg/l Lähtevä (red%)	Kok. N µg/l Lähtevä (red%)
2015	2,1 (61)	19 (60)	726 (22)
2016	2,0 (69)	27 (35)	872 (36)
2017	1,2 (54)	25 (18)	853 (14)
2018	0,7 (72)	29 (3)	888 (26)
2019	1,1 (56)	23 (25)	747 (35)
ka	1,4 (62)	25 (28)	817 (27)

Pintavalutus kentältä 3 lähtevän veden keskimääräiset kiintoaineen, typen ja

fosforin pitoisuudet ja puhdistusteho (red%, suluissa) ovat hakemusasiakirjojen (2015–2016) ja valituksen (2017–2019) mukaan olleet seuraavat:

	Kiintoaine mg/l Lähtevä (red%)	Kok. P µg/l Lähtevä (red%)	Kok. N µg/l Lähtevä (red%)
2015	4,8 (28)	48 (7)	1456 (22)
2016	2,1 (63)	37 (38)	1106 (63)
2017	2,9 (29)	34 (44)	994 (64)
2018	3,3 (53)	53 (44)	1091 (60)
2019	2,9 (65)	46 (49)	1310 (53)
ka	3,2 (48)	44 (37)	1191 (52)

Vuonna 2017 Saralammen keskiosan keskimääräiset pitoisuudet ovat olleet kiintoaine 2,5 mg/l, kokonaisfosfori 30 µg/l ja kokonaistyyppi 978 µg/l.

Sarasuon pintavalutuskentän 2 vuosien 2015 ja 2016 keskimääräiset vuosittaiset bruttopäästöt ovat olleet 150 kg kiintoainetta, 68 kg kokonaistyyppiä ja 1,9 kg kokonaisfosforia. Pintavalutuskentän 3 vuosien 2015 ja 2016 keskimääräiset vuosittaiset bruttopäästöt ovat olleet 729 kg kiintoainetta, 310 kg kokonaistyyppiä ja 8,3 kg kokonaisfosforia.

Oikeudellinen arviointi ja johtopäätökset

Pintavalutuskentän 2 käsittelyvaatimukset (lupamääräyksen 3 kappale 1)

Muutoksenhakijan vaatimat raja-arvot pintavalutuskentältä 2 lähtevän veden pitoisuudeksi ovat sekä kiintoaineen että ravinteiden osalta korkeammat kuin kentältä lähteneessä vedessä on mitattu vuosina 2015–2019. Kiintoaineen ja fosforin osalta lähtevän veden pitoisuuden raja-arvoiksi vaaditut pitoisuudet ovat myös korkeampia kuin pintavalutuskentälle tulleen veden keskimääräiset pitoisuudet ovat olleet vuosina 2017–2019. Hallinto-oikeus katsoo, että kentän tulee poistaa ravinteita, jotta se täyttää parhaan käyttökelpoisen tekniikan vaatimukset.

Kun otetaan huomioon tarkkailutuloksista ilmenevät saavutetut pitoisuusrajat sekä tuotantoalueen koko, alapuolisen vesistön tila ja tuotantoalueelta vesienkäsittelyrakenteille käsiteltäväksi johdettavan kuivatusveden laatu, hallinto-oikeus katsoo, että pintavalutuskentälle 2 määrättyjä vesienkäsittelyvaatimuksia ei ole perusteita lieventää.

Pintavalutuskentän 3 käsittelyvaatimukset (lupamääräyksen 3 kappale 2 ja lupamääräyksen 4 kappale 1) ja päästötarkkailu

Valituksenalaisen päätöksen perusteluista ilmenee, että pintavalutuskentän 3 päästötarkkailulla ei saada tarkkaa kuvaa päästöjen määrästä, joten käsittelyvaatimukset on asetettu tavoitteellisena.

Hallinto-oikeus toteaa, että oikeuskäytännön (KHO:2006:44) perusteella lupamääräykset voidaan asettaa tavoitteellisina silloin, kun ei ole riittävästi

tietoa ehdottomien lupamääräysten asettamiseksi. Turvetuotannon luonteen vesistöjä kuormittavana toimintana on katsottu edellyttävän valvonnallisista syistä kuitenkin myös mahdollisimman tarkkarajaisia vesistö päästöjä koskevia lupamääräyksiä.

Pintavalutus Kentän 3 kautta johdetaan pääosa Sarasuon tuotantoalueen kuivatusvesistä. Pintavalutus Kentälle 3 määrätty käsittelyvaatimukset ovat tarpeen vesienhoidon toimenpideohjelmassa esitettyjen tavoitteiden saavuttamisen varmistamiseksi. Saadun selvityksen perusteella pintavalutus Kentältä 3 lähtevän veden laatu poikkeaa pintavalutus Kentältä 2 lähtevän veden laadusta. Pintavalutus Kentän 3 toimintaa eikä pintavalutus Kentältä 3 tulevien päästöjen määrää voida siten arvioida pintavalutus Kentän 2 tarkkailun perusteella.

Hallinto-oikeus katsoo pintavalutus Kentän 3 ylä- ja alapuolisen tarkkailun tarpeelliseksi, kun otetaan huomioon edellä esitetyn lisäksi ympäristönsuojelulain 6 §:ssä säädetty toiminnanharjoittajan selvillä olovelvollisuus toimintansa ympäristövaikutuksista. Pintavalutus Kentän 3 päästötarkkailu kuvaa ainakin jossain määrin kyseisen vesienkäsittelyrakenteen toimivuutta ja päästöjen määrää. Mikäli lupamääräyksen 3 mukaisia käsittelyvaatimuksia ei saavuteta, tulee luvan haltijan esittää lupamääräyksen 4 mukaisesti valvontaviranomaiselle suunnitelma vesienkäsittelyn tehostamiseksi. Näin ollen lupamääräyksissä 3 ja 4 asetettuja pintavalutus Kentää 3 koskevia määräyksiä eikä päästötarkkailua koskevia määräyksiä ole syytä kumota.

Sovelletut oikeusohjeet

Perusteluissa mainitut

Julkipano

Päätös on annettu julkisella kuulutuksella.

Päätöksestä ilmoittaminen

Ähtärin kaupunginhallituksen on viipymättä julkaistava tieto tätä päätöstä koskevasta kuulutuksesta kuntalain 108 §:n mukaisesti. Tiedon kuulutuksen julkaisemisesta tulee olla nähtävillä vähintään sen ajan, jonka kuluessa päätökseen saa hakea muutosta.

Muutoksenhaku

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 107 §:n 1 momentin mukaan tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 111 §:n perusteella valitusluvan. Valituskirjelmä

on toimitettava korkeimpaan hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa hallinto-oikeuden päätöksen tiedoksisaannista eli viimeistään **3.8.2022**.

Valitusosoitus on liitteenä HallJK (01.20).

Hallinto-oikeuden kokoonpano

Asian ovat ratkaisseet lainoppineet hallinto-oikeustuomarit Sinikka Kangasmaa ja Pirjo Joutsenlahti sekä luonnontieteiden alan hallinto-oikeustuomari Anne Saari. Asian on esitellyt notaari Sanna Eirtovaara.

Tämä päätös on sähköisesti varmennettu hallinto-oikeuden asianhallintajärjestelmässä.

Jakelu

Päätös ja maksu Neova Oy, oikeudenkäyntimaksu 260 euroa
(*Oikaisuvaatimusohje ilmenee hallinto-oikeuden päätöksen oikeudenkäyntimaksua koskevasta liitteestä.*)

Jäljennös maksutta

Ähtärin Kivijärven osakaskunta

Ähtärin kaupungin tekninen lautakunta

Ähtärin kaupungin terveysuojeluviranomainen

Ähtärin kaupunginhallitus

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus /
Kalatalousryhmä, sähköisesti

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus /
Ympäristö ja luonnonvarat, sähköisesti

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto,
Ympäristölupavastuualue, sähköisesti

Suomen ympäristökeskus, sähköisesti

Tuomioistuimen yhteystiedot

Vaasan hallinto-oikeus
Korsholmanpuistikko 43, 4 krs (PL 204), 65101 Vaasa
Sähköposti: vaasa.hao@oikeus.fi
Puh.: 029 56 42780

Hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelu:
<https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>

Henkilötietojen käsittelyyn ja tietosuojaan liittyvät tiedot ovat saatavilla
<https://oikeus.fi/hallintooikeudet/vaasanhallinto-oikeus/fi/>

VALITUSOSOITUS

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla **korkeimpaan hallinto-oikeuteen** kirjallisella valituksella, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Valitusluvan myöntämisen perusteet

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 111 §:n 1 momentin mukaan valituslupa on myönnettävä, jos:

- 1) lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeitä saattaa asia korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi;
- 2) asian saattamiseen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen ilmeisen virheen vuoksi; tai
- 3) valitusluvan myöntämiseen on muu painava syy.

Valituslupa voidaan myöntää myös siten, että se koskee vain osaa muutoksenhaun kohteena olevasta hallinto-oikeuden päätöksestä.

Valitusaika

Hallinto-oikeuden päätös on annettu julkisella kuulutuksella. Päätös on julkaistu hallinto-oikeuden verkkosivuilla päivänä, joka ilmenee päätöksen ensimmäiseltä sivulta. Päätöksen katsotaan tulleen asianomaisen tietoon seitsemäntenä päivänä kuulutuksen julkaisemisajankohdasta. Valitus on tehtävä **30 päivän kuluessa** hallinto-oikeuden päätöksen tiedoksisaannista, sitä päivää lukuun ottamatta.

Valituksen sisältö

- Valituksessa, johon on sisällytettävä valituslupahakemus, on ilmoitettava
- valittajan nimi ja yhteystiedot mukaan lukien se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat voidaan lähettää (prosessiosoite); jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä, on valituksessa mainittava myös tämän yhteystiedot
 - päätös, johon haetaan muutosta (valituksen kohteena oleva päätös)
 - peruste, jolla valituslupaa pyydetään, sekä syyt, joiden vuoksi valitusluvan myöntämiseen on mainittu peruste
 - miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi (vaatimukset)
 - vaatimusten perustelut
 - mihin valitusoikeus perustuu, jos valituksen kohteena oleva päätös ei kohdistu valittajaan.

Yhteystietojen muutoksesta on valituksen vireillä ollessa ilmoitettava viipymättä korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Jos usea tekee valituksen yhdessä, voidaan joku heistä ilmoittaa yhdyshenkilöksi.

Valituksen liitteet

Valitukseen on liitettävä

- hallinto-oikeuden päätös valitusosoituksineen
- selvitys siitä, milloin valittaja on saanut päätöksen tiedoksi, tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle.

Asiamiehen, joka ei ole toiminut asiamiehenä asian aikaisemmassa käsittelyvaiheessa, ja joka ei ole asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja, on liitettävä valitukseen valtakirja.

Valituksen toimittaminen

Valitus on toimitettava valitusajassa korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Valituksen tulee olla perillä valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä. Tämä koskee myös tilanteita, joissa valitus toimitetaan sähköisen asiointipalvelun kautta tai sähköpostitse. Valitus liitteineen voidaan toimittaa sähköisen asiointipalvelun kautta. Asiointipalvelun kautta toimitettua valitusta tai sähköpostitse toimitettua valitusta ei tarvitse toimittaa paperimuodossa. Asiakirjojen lähettäminen postitse tai sähköisesti tapahtuu lähettäjän omalla vastuulla.

Korkeimman hallinto-oikeuden yhteystiedot:

Postiosoite:	Korkein hallinto-oikeus PL 180, 00131 Helsinki
Sähköposti:	korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi
Käyntiosoite:	Paasivuorenkatu 3, 00530 Helsinki
Puhelin:	029 56 40200
Faksi:	029 56 40382
Aukioloaika:	arkipäivisin klo 8.00–16.15

Hallinto- ja erityistuomioistuinten sähköinen asiointipalvelu:
<https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>